

A KEDVEZMÉNYES ÉLELMISZER ÁFA KULCSOK HATÁSA AZ EGYES JÖVEDELMI DECILISEK TAGJAIRA 2010 ÉS 2020 KÖZÖTT

Gulyás Martin

Absztrakt: Az általános forgalmi adó a legfőbb bevételi forrása az államháztartásoknak az Európai Unióban. Mértékük tagállamonként változó, de főszabály szerint van egy standard és két kedvezményes kulcs. Az, hogy adott termék, illetve szolgáltatás vásárlása milyen adómérték szerint adózik, lényeges befolyást gyakorol nem csak a vásárolt mennyiségre, de az adóbevételekre is. Magyarországon 2010-et követően került sor néhány élelmiszer átsorolására kedvezményes adókulcs alá. Ezek alapvető élelmiszerek voltak, tejtermékek, pékáruk, illetve húsfélék. Kimaradtak viszont a kedvezményekből a zöldségek és gyümölcsök. A tanulmány azt járja körül, hogy miként hatott az egyes jövedelmi decilisek releváns fogyasztására az adócsökkentés, illetve mennyire támogatja az adócsökkentés a szegényebb, illetve gazdagabb embereket. Másrészt az is bemutatásra és elemzésre kerül, hogy a zöldségek és gyümölcsök esetében milyen hatást gyakorolt az adócsökkentés elmaradása. A vizsgált speciális jószágkosár tekintetében az adócsökkentés fő haszonélvezői forintban kifejezve a legtehetősebbek, jövedelmük százalékában kifejezve pedig a legszegényebbek lettek. Az adócsökkentésből kimaradt zöldség- és gyümölcsfélék fogyasztási mintázatai hasonlóak, mint az adócsökkentésben részesülő élelmiszereké.

Abstract: Value added tax is the main source of revenue for public finances in the European Union. Their rates vary from one Member State to another, but as a general rule there is one standard rate and two reduced rates. The rate at which purchases of goods and services are taxed has a significant impact not only on the quantity purchased but also on the tax revenue. In Hungary, some food products were reclassified to a reduced rate after 2010. These were basic foodstuffs, dairy products, bakery products and meat products. However, vegetables and fruit were excluded from the reductions. The study looks at the impact of the tax cuts on relevant consumption in each income decile and the extent to which the tax cuts benefit poorer and richer people. It also presents and analyses the impact of the absence of tax cuts on fruit and vegetables. In terms of the specific goods basket under consideration, the main beneficiaries of the tax reduction were the wealthiest in HUF terms and the poorest as a percentage of their income. The change in consumption patterns of fruit and vegetables excluded from the tax reduction was similar to those of the food products covered by the tax reduction.

Kulcsszavak: általános forgalmi adó, adócsökkentés, élelmiszerfogyasztás

Keywords: value added tax, tax reduction, food consumption

1. Bevezetés

Hazánkban az általános forgalmi adó fő kulcsa (27%) a világon a legmagasabb a hozzáadott értékadó típusú általános forgalmi adók között (Csorba, 2025a). Az adók – kivéve a nagyon alacsony mértékű tételes, vagy százalékos adókat – jelentősen képesek torzítani a piacok működését, jellemzően növekednek az árak és csökkennek az értékesített mennyiségek (Stiglitz, 2000). Mindez az alapvető élelmiszerek esetében különösen problematikus, hiszen így a legszegényebbek megélhetési problémáit lényegesen súlyosbítja a kivetett forgalmi adó. Magyarországon ez kiváltképp méltánytalan helyzetet teremtett, hiszen a 27%-os fő kulcs szerinti mérték drasztikusan megdrágította az emberek táplálkozását, relatíve kiváltképp a szegényebb rétegekben. Az így visszaeső kereslet azokat a hagyományos magyar

agrárágazatokat is nagyon negatívan érintette, melyek alapvető élelmiszereket állítottak elő, főként hazai fogyasztásra. Itt alapvetően a húságazatra, illetve húsiparra, valamint a gabonaágazatra, malomiparra és pékiparra, továbbá a tejágazatra és tejiparra, végül a zöldség- és gyümölcságazatokra kell gondolnunk.

A kormányzat 2010-et követően, évről-évre érzékelt, hogy az általános forgalmi adó fő kulcsának 25%-ról 27%-ra való emelése már túl nagy terhet jelent a szegényebb rétegek számára, túlzottan torzítja sok piac működését, illetve túlzottan hátrányos bizonyos hagyományos hazai agrárágazatoknak és iparágaknak. Így került sor – több lépcsőben – az alapélelmiszerek áfa-kulcsainak átsorolására 18%, illetve főként 5% alá. Érdekes módon a kenyér és pékáruk, illetve tejtermékek áfa-kulcsai csak 9 százalékponttal mérséklődtek – a 18%-os kulcs alá való sorolással – míg a hústermékek áfa-kulcsai 22 százalékponttal – az 5%-os áfa kulcs hatálya alá kerüléssel. A zöldség- és gyümölcsstermékek teljes egészében kimaradtak az adómérséklésből, még olyan közismerten alapélelmiszerek is, mint a burgonya.

Természetesen az adócsökkentések nem egyforma mértékben érintik az embereket. Más a fogyasztási szerkezete a szegényebbeknek, más a tehetősebbeknek. Valamint nyilvánvaló, hogy a tehetősebbek jellemzően nagyobb mennyiséget vásárolnak a legtöbb termékből. Így a méltányosság kérdése is felmerül, hiszen a tehetősebbek abszolút mértékben nagyobb adókönyítést kapnak, mint a szegényebbek, holott, ők erre sokkal kevésbé szorulnának rá (Stiglitz, 2000). Mindez jelentős mértékben torzítja a népesség jövedelmi csoportok szerinti megoszlását is (Csorba, 2025f).

Érdekes tehát megvizsgálni, hogy a szóban forgó adócsökkentések miképpen hatottak a szegényebb és gazdagabb emberekre. Hogyan változtak a fogyasztott mennyiségek és a fogyasztási szerkezet 2010 és 2020 között. Lehetőséges-e, hogy a szegényebb embereken más adópolitikai eszközökkel nagyobb mértékben lehetett volna segíteni, miközben az államháztartásnak is több adóbevétele maradt volna? Az is érdekes kérdés, hogy mi történt a vizsgált időszakban a zöldség- és gyümölcsfélék terén, ahol a mai napig elmaradtak az adócsökkentések.

2. Anyag és módszer

A kutatás célja, hogy megvizsgálásra kerüljön, hogy az általános forgalmi adókedvezmények alá eső élelmiszerek milyen hatást gyakorolnak az egyes jövedelmi tizedek megélhetésére. Ehhez a nettó jövedelmük került analízisra, – KSH adatok alapján – hogy mennyi (% és Ft) az adóterhelésük. Valamint az is kutatásra került, hogy az áfa kedvezmények a szegényekre vagy az gazdagokra gyakoroltak-e nagyobb hatást.

A megvizsgálendő területekhez az alábbi kutatási kérdés került megfogalmazásra:

- Vajon hogyan hatottak a különböző élelmiszer áfakulcs-csökkentések az egyes jövedelmi tizedek tagjaira?
- Az alapkérdés vonatkozásában a következő hipotézisek kerültek megfogalmazásra:

- H1: Azokra hatottak abszolút mértékben (áfabefizetés Ft) kedvezőbben az áfa könnyítések, akik többet fogyasztanak, vagyis akik a felsőbb jövedelmi tizedek tagjai.
- H2: Azokra hatottak relatív mértékben (jövedelem %) kedvezőbben az áfa könnyítések, akik kevesebbet fogyasztanak, vagyis akik az alsóbb jövedelmi tizedeknek a tagjai.
- H3: Az élelmiszer áfa csökkentések okozta állami adókiadás (feláldozott adóbevételek) legfőképpen a legtehetősebbek javára történtek.
- H4: Önmagában az élelmiszer áfa csökkentése – a személyi jövedelemadózáshoz kapcsolódó kedvezmények nélkül az adókiadásokhoz (feláldozott adóbevételekhez) képest – lényegileg nem képes javítani a legszegényebbek életszínvonalán.

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) évi rendszerességgel közzéteszi a jövedelmi deciliseket, vagyis azt, hogy mennyien is milyen jövedelmi jellemzőkkel sorolhatók 10 csoportba. Ezt követően az egyes decilisek fogyasztói kosarai kerültek feldolgozásra, azaz melyik csoportban milyen termékből, szolgáltatásból, átlagosan mennyi került fogyasztásra az adott évben. A KSH ezt az adattáblát az alábbi évekre készítette el: 2010, utána volt egy nagyobb kihagyás, a következő év pedig 2015 volt, majd 2016, 2017, 2018, 2019 egészen 2020-ig (*1. táblázat*), ugyanis innentől már több éve nem készült ilyen szemléletű kimutatás. Az egyes csoportok által elfogyasztott termékek, szolgáltatások éves átlagárát ugyancsak közzéteszi a KSH, így lehetőség volt arra, hogy ezeket az adatokat összekapcsolva a releváns termékcsoportok esetében elemzésre kerüljenek az áfa-terhek is. Ehhez természetesen szükséges volt figyelembe venni az adott évben hatályos releváns áfakulcsot is az Áfa-törvényből (Nemzeti Jogszabálytár változáskövetési funkcióval). Így már képet lehetett alkotni a kiválasztott termékek esetében az egyes decilisekhez kapcsolódó releváns adóterhelésekről.

1. táblázat: A jövedelmi tizedek nettó éves jövedelmei, az éves nettó átlagkereslet, illetve éves nettó minimálbér (2010-2020)

	Éves nettó jövedelem (Ft)						
	2010. év	2015. év	2016. év	2017. év	2018. év	2019. év	2020. év
1. jövedelmi tized	301 553	333 868	335 949	380 269	428 736	494 458	564 041
2. jövedelmi tized	468 328	549 821	575 285	645 112	724 317	801 412	881 304
3. jövedelmi tized	584 415	701 310	720 163	784 635	889 965	964 363	1 057 318
4. jövedelmi tized	688 672	829 174	863 119	932 576	1 043 553	1 197 466	1 305 526
5. jövedelmi tized	789 757	949 263	992 874	1 069 301	1 188 846	1 331 383	1 459 115
6. jövedelmi tized	893 141	1 079 045	1 130 070	1 219 016	1 361 038	1 528 792	1 666 901
7. jövedelmi tized	1 012 498	1 224 858	1 274 162	1 366 423	1 517 411	1 761 381	1 899 253
8. jövedelmi tized	1 160 818	1 409 529	1 471 227	1 593 057	1 752 113	1 970 997	2 150 731
9. jövedelmi tized	1 387 774	1 682 961	1 756 280	1 902 398	2 083 682	2 333 612	2 562 414
10. jövedelmi tized	2 190 419	2 742 986	2 873 038	3 112 583	3 332 952	3 770 010	4 120 089
Átlagjövedelem	1 591 200	1 959 600	2 100 000	2 370 000	2 632 800	2 935 200	3 220 800
Minimálbér	722 832	825 300	885 780	1 053 408	1 100 400	1 188 000	1 2840 000

Forrás: (Kluwer, 2024), (KSH, Minimálbér, közfoglalkoztatotti bérminimum, garantált bérminimum, 2010, 2015-2020), (KSH, Egy főre jutó bruttó és nettó jövedelem jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [forint/fő/év], 2010, 2015-2020), saját szerkesztés.

Mivel a KSH fenti adatbázisai sem voltak egymással kompatibilisek – a fogyasztói kosárban más bontásban voltak a termékek, mint amilyen bontásban a termékek árait közölték – így jelen elemzésben az alábbi, speciális jószágkosár kerül górcső alá (ezeknél megvalósítható volt a kölcsönös és egyértelmű hozzárendelés):

- Sertés-, marha-, baromfihús és hal(hús);
- Tej, kenyér és tojás;
- Alma és banán;
- Paradicsom, paprika és burgonya.

3. Eredmények és értékelésük

A vizsgált időszakban (2010-2020) között minden decilisben jelentős mértékben növekedtek a jövedelmek. Most csak a nominális jövedelmeket tekintjük, nem vesszük figyelembe az időközbeni inflációt.

A legszegényebb 1. jövedelmi tizednek arányosan a legkisebb mértékben változott a jövedelme. Ez a jövedelem mennyiség nagyon megnehezíti a mindennapi megélhetőségüket, nem sok mindent tudnak megengedni maguknak. Ahogy haladunk felfelé a jövedelmi tizedek létráján, a tizedek jövedelme egyre nagyobb lesz és a jövedelmük arányosan nagyobb növekedést mutat. „Nyílik a jövedelmi olló”. Elmondható, hogy Magyarországon a jövedelem nagyon aránytalanul alakul az emberek között. Ezt támasztja alá egyébként az időszaki Gini-index alakulása is (Gergics 2023).

2. táblázat: A jövedelmi tizedek nettó átlagjövedelmének megoszlása (2010-2020)

Nettó jövedelem (Ft)		
	2010. év	2020. év
1. jövedelmi tized	301 553	564 041
2. jövedelmi tized	155%	156%
3. jövedelmi tized	194%	187%
4. jövedelmi tized	228%	231%
5. jövedelmi tized	262%	259%
6. jövedelmi tized	296%	296%
7. jövedelmi tized	336%	337%
8. jövedelmi tized	385%	381%
9. jövedelmi tized	460%	454%
10. jövedelmi tized	726%	730%

Forrás: (KSH, Egy főre jutó bruttó és nettó jövedelem jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [forint/fő/év], 2010, 2015-2020), saját szerkesztés.

2010-ben látható, hogy az első jövedelmi tizedhez képest a tizedik jövedelmi tized több mint hétszer nagyobb jövedelmet ért el (2. táblázat). Ebben az évben az első jövedelmi tized és a kilencedik jövedelmi tized között, a szomszédos tizedek között nincsenek túl nagy arányú eltérések, de a 9. jövedelmi tizedről a tizedik jövedelmi tizedre igen nagy az ugrás. 2020-ra minden jövedelmi tizednek növekedett a jövedelme arányosan, de a jövedelmek közötti nagy különbségek továbbra is, illetve még inkább fennállnak. Az adatok alapján elmondható, hogy az életszínvonaluk valamelyest javult, mivel nőtt a jövedelmük a jövedelmi tizedeknek.

A szegények valamelyest jobban meg tudnak élni, mint tíz évvel korábban. Ehhez minden bizonnyal a bekövetkezett áfa könnyítések is hozzájárultak, hogy az emberek többet vásárolhatnak bizonyos élelmiszerekből.

A sertéshús Magyarországon az egyik legnépszerűbb húsféle a fogyasztók körében és ezért ebből vásárolják szinte a legtöbbet. 2010-ben még 25%-os fő áfa kulcs volt, és ekkor a sertéshús is ez alá tartozott, így ebben az évben fizették messze a legtöbb áfát a sertéshús után. 2010-ben az 1. jövedelmi tized, azaz a legszegényebb réteg fizette a legkevesebb áfát (3. táblázat), ez annak is betudható, hogy nem rendelkeztek magas jövedelemmel és a sertéshús ára is túl magas volt nekik, ezért nem engedhették meg maguknak a rendszeres fogyasztását. Érdekes adat, hogy nem a leggazdagabb, vagyis 10. jövedelmi tized fizette be a legtöbb áfát, hanem az alatta lévő 8. és 9. jövedelmi tized, és annak is betudható mivel a gazdagabbak több jövedelemmel rendelkeznek és így inkább ők minőségibb húsfajtákra költik a jövedelmüket. 2014-ben a sertéshús bekerült a kedvezményes 5%-os áfa kulcs alá és a befizetett áfa mértéke jelentősen visszaesett. A befizetett áfa mértéke kiegyenlítettnek látszik, de a szegényebb jövedelmi tizedek között nőt ténylegesen a sertéshús-vásárlás, a kedvezményes áfa kulcs miatt, a gazdagabbak pedig csak minimálisan növelték a vásárlásaikat vagy inkább csökkentették, őket nem nagyon érintette így a kedvezmény, mert ők továbbra is magasabb minőségű hússokra költenek.

3. táblázat: A sertéshús átlagfogyasztásának változása és a decilisek (2010-2020)

Sertéshús fogyasztás (1. jövedelmi tized: kg) és az év 1. jövedelmi tized fogyasztásának %-ban		
	2010.év	2020.év
1. jövedelmi tized	10,1	18,5
2. jövedelmi tized	143%	104%
3. jövedelmi tized	150%	97%
4. jövedelmi tized	136%	109%
5. jövedelmi tized	158%	114%
6. jövedelmi tized	166%	108%
7. jövedelmi tized	184%	121%
8. jövedelmi tized	185%	89%
9. jövedelmi tized	181%	103%
10. jövedelmi tized	154%	90%

Forrás: (KSH, Az egy főre jutó éves élelmiszer-fogyasztás mennyisége jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [kilogramm], 2010, 2015-2020), saját szerkesztés.

Míg 2010-ben a tehetősebbek jelentősen több sertéshúst vásároltak – nem a leggazdagabbaknál volt a maximum – addig 2020-ban a 10 jövedelmi tized között alig van fogyasztásbeli különbség, sőt, a legtehetősebbek kevesebb sertéshúst vásároltak, mint a legszegényebbek, igaz, mindenki közel duplájára növelte időközben a fogyasztását.

A baromfihús magyarországi viszonylatban egy népszerű húsfajtának számít a fogyasztók körében. 2010-ben a baromfihús is a 25%-os áfa kulcs alá esett és ebben az évben a legszegényebbek, vagyis az 1. jövedelmi tized fizette be a legkevesebb áfát, mivel alacsony jövedelemmel rendelkeztek és nem engedhették meg maguknak,

hogy gyakran vegyenek ilyen terméket, ráadásul az életszínvonaluk sem volt a legjobb, míg a felsőbb rétegbe tartozók fizették be a legtöbb áfát (4. táblázat). Miután 2012-ben 27%-os lett az áfa mértéke, 2015-re jelentősen megnőtt a befizetett áfa összege, s több mint a dupláját fizetik be a jövedelmi tizedek. Ennek az egyik oka az volt, hogy drágult a termék, a másik, hogy több lett a jövedelmük, és így arányosan növekedett a fizetett áfa összege is. Ugyanakkor továbbra is a legszegényebbek fizették be a legkevesebb általános forgalmi adót. Megfigyelhető még, hogy 2010 és 2015 között a 6. jövedelmi tizednél egy kisebb fajta kiugrás ez annak köszönhető, hogy ennek a rétegnek különösen megnőtt a baromfihús-fogyasztási hajlandósága. 2016-ra láthatunk valamennyi jövedelmi tizednél minimális csökkenést az áfa összegében, illetve érdekes adat ebben az évben, hogy ekkor a leggazdagabbak fizették a legtöbb áfát. 2017 meghozta a változást, ugyanis a baromfihús bekerült a kedvezményes 5%-os áfa kulcs alá, amelynek hatására a befizetett áfa mértéke az összes jövedelmi tizednél a felére csökkent. 2017-től a befizetett áfa összege kiegyenlítődt, mert hasonlóan a sertéshúshoz, nem volt lényeges különbség az egyes decilisekhez tartozók által vásárolt baromfimennyiség között (4. táblázat).

4. táblázat: A baromfihús átlagfogyasztása és a decilisek (2010-2020)

Baromfihús fogyasztás (1. jövedelmi tized: kg) és az év 1. jövedelmi tized fogyasztásának %-ban		
	2010. év	2020. év
1. jövedelmi tized	12,9	24,8
2. jövedelmi tized	107%	103%
3. jövedelmi tized	109%	94%
4. jövedelmi tized	114%	108%
5. jövedelmi tized	117%	104%
6. jövedelmi tized	144%	95%
7. jövedelmi tized	151%	111%
8. jövedelmi tized	144%	96%
9. jövedelmi tized	146%	97%
10. jövedelmi tized	148%	109%

Forrás: (KSH, Az egy főre jutó éves élelmiszer-fogyasztás mennyisége jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [kilogramm], 2010, 2015-2020), saját szerkesztés.

A marhahús relatíve nem túl gyakori élelmiszernek számít a jövedelmi tizedek között általában, különösen a legszegényebbeket tekintve. 2010-ben a marhahús is ugyanúgy a 25%-os áfa kulcs alá tartozott, majd 2012-ben amikor 27%-os lett az áfakulcsa, a legszegényebb réteg még csökkentette is a fogyasztását, míg a gazdagabbaknál emelkedést figyelhetünk meg.

A változást azonban 2016 hozta meg, amikor a marhahús bekerült az 5%-os kedvezményes áfa kulcs alá és minden jövedelmi tizednél jelentősen csökkent a befizetett áfa összege. A legnagyobb változást a gazdagabb rétegnél láthatunk, nekik ez a kedvezmény nagyon kedvező volt, hiszen rendszeres marhahús fogyasztóknak számítanak. 2020-ra csak a legszegényebbek növelték – minimálisan – a fogyasztásukat, miközben a többi decilisben drasztikusan visszaesett a marhahús fogyasztása, szinte a felére. Ennek hátterében a jelentős áremelkedés állt, illetve az, hogy megváltoztak a fogyasztási szokások (5. táblázat).

5. táblázat: A marhahús átlagfogyasztásának változása és a decilisek (2010-2020)

Marhahús fogyasztás (1. jövedelmi tized: kg) és az év 1. jövedelmi tized fogyasztásának %-ban		
	2010. év	2020. év
1. jövedelmi tized	0,3	0,4
2. jövedelmi tized	159%	145%
3. jövedelmi tized	218%	91%
4. jövedelmi tized	304%	94%
5. jövedelmi tized	301%	52%
6. jövedelmi tized	374%	151%
7. jövedelmi tized	445%	152%
8. jövedelmi tized	402%	92%
9. jövedelmi tized	445%	112%
10. jövedelmi tized	543%	234%

Forrás: (KSH, Az egy főre jutó éves élelmiszer-fogyasztás mennyisége jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [kilogramm], 2010, 2015-2020), saját szerkesztés.

A halról is elmondható, hogy általában nem tartozik a fogyasztók által gyakran vásárolt termékek közé. Ráadásul az éves szintem megvásárolt hal 90%-a karácsonyi ünnepek alatt fogy (Temesi, 2016). A hal 2010-ben a 25%-os áfa alá tartozott és akkor a szegényebb rétegbe tartozó jövedelmi tizedek fizették a legkevesebb áfát, mivel ők rendelkeztek a legkisebb jövedelemmel és az ára is magas volt akkoriban, így a gazdagabb rétegbe tartozók fizették be a legtöbb általános forgalmi adót. 2012-ben 27%-os lett az áfa fő kulcsa, és egészen 2016-ig csak minimális eltérés figyelhető meg az áfa megfizetett összegében. Továbbra is a szegények fizették a legkevesebb, míg a gazdagabbak a legtöbb általános forgalmi adót. 2017-ben megfigyelhetünk egy kiugrást, ugyanis ebben az évben a halnak az ára jelentősen emelkedett és mintegy a kétszeresét fizették be az általános forgalmi adónak az egyes jövedelmi tizedek, mint az előző évben. Ennek eredménye az lett, hogy a hal(hús) 2018-ban bekerült a kedvezményes 5%-os áfa kulcs alá, amelynek hatására minden jövedelmi tized kevesebb általános forgalmi adót fizetett be. 2017-től már a szegényebbek is több hal vásárlást engedhettek meg maguknak, de továbbra is a leggazdagabbak vásárolnak a legtöbbet ebből a termékből.

Az 1. jövedelmi tized tagjainak halfogyasztása is majd a háromszorosára nőtt, hiszen 2010-ben 0,5 kilogrammot 2020-ban már 1,4 kilogrammot fogyasztottak (6. táblázat). A hal a kedvezményes áfakulcs alá 2018-ban került be, ami esetében 5%-ot jelentett. Érdekes módon a felsőbb jövedelmi tizedekben kevésbé növekedett a halfogyasztás, így 2020-ra a leggazdagabbak alig kétszer annyit vásároltak ebből a húsféléből, mint a legszegényebbek.

A tejről elmondható, hogy a gyakran vásárolt termékek közé tartozik, ugyanis e termék minden háztartásnál elengedhetetlen, hiszen e terméket nagyon sok mindre kell használni akár sütés-főzés, akár csak a napi fogyasztásra. A tej 2010-ben a 18%-os áfa kulcs alá esett, és ebben az évben a szegények vásároltak a legkevesebbet a tejből, ez itt azt jelenti, hogy napi szinten 1 deciliternél többet nem nagyon engedhettek meg maguknak, és az következik ezekből, hogy a legkevesebb áfát is ők fizették meg. A változást 2017 hozta meg ugyanis ebben az évben a tejet betették

a kedvezményes 5%-os áfa kulcs alá, amelynek hatására jelentősen csökkent a befizetett áfa összege.

6. táblázat: A hal átlagfogyasztásának változása és a decilisek (2010-2020)

Hal fogyasztás (1. jövedelmi tized: kg) és az év 1. jövedelmi tized fogyasztásának %-ban		
	2010. év	2020. év
1. jövedelmi tized	0,5	1,4
2. jövedelmi tized	108%	113%
3. jövedelmi tized	195%	77%
4. jövedelmi tized	174%	108%
5. jövedelmi tized	210%	157%
6. jövedelmi tized	259%	129%
7. jövedelmi tized	294%	180%
8. jövedelmi tized	384%	126%
9. jövedelmi tized	377%	179%
10. jövedelmi tized	473%	190%

Forrás: (KSH, Az egy főre jutó éves élelmiszer-fogyasztás mennyisége jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [kilogramm], 2010, 2015-2020), saját szerkesztés.

Az 1. jövedelmi tizednek a tejfogyasztása mintegy 40%-kal nőtt 2010-ről 2020-ra (7. táblázat). tejből. A többi tized is növelte a fogyasztását, de a magasabb jövedelmű rétegekben alig, és úgy tűnik, a felső hét jövedelmi tized elérte a tejfogyasztás határát, egységesen valamivel 60 liter/év fogyasztás stabilizálódott esetükben. Ugyanakkor az is hozzátartozik a tejfogyasztáshoz, hogy a magasabb jövedelműek magasabb minőségű tejet vásárolnak, ha hasonló mennyiségben is, mint az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők (Balsai-Budai–Szakály, 2021). A magasabb minőségű tejek ára magasabb, így valamivel nagyobb az árba beépülő áfa mértéke is, ez az oka, hogy a magasabb jövedelmi kategóriák áfa kiadásai némileg magasabbak, mint amely az általuk elfogyasztott tej mennyiségéből következik.

7. táblázat: A tej átlagfogyasztásának változása és a decilisek (2010-2020)

Tej fogyasztás (1. jövedelmi tized: kg) és az év 1. jövedelmi tized fogyasztásának %-ban		
	2010. év	2020. év
1. jövedelmi tized	36,8	51,4
2. jövedelmi tized	114%	94%
3. jövedelmi tized	121%	100%
4. jövedelmi tized	138%	115%
5. jövedelmi tized	148%	118%
6. jövedelmi tized	162%	115%
7. jövedelmi tized	171%	116%
8. jövedelmi tized	163%	110%
9. jövedelmi tized	167%	115%
10. jövedelmi tized	173%	120%

Forrás: (KSH, Az egy főre jutó éves élelmiszer-fogyasztás mennyisége jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [kilogramm], 2010, 2015-2020), saját szerkesztés.

A tojás egyike a legegészségesebb élelmiszereknek, és itt lényegében nincsenek allergiás problémák, mint a tejnél, illetve sok vegetáriánus is fogyaszt tojást. A tojás tehát kiemelten fontos alapélelmiszer. Bár az elfogyasztott mennyiség még csökkent is, 2015-2016-ban jelentősen megugrottak a releváns áfa bevételek, melyek azonban a lényegesen növekvő árak miatt következtek be. 2017-ben került be – rögtön – a

legkedvezményesebb áfakulcs alá, ekkor estek vissza a releváns áfa bevételek is. Korábban a fogyasztását nagyon visszavetette a 25, majd 27%-os adókulcs. 2017-től nézve a megfizetett általános forgalmi adó összege viszonylag kiegyenlített lett a jövedelmi tizedek között, bár nyilvánvaló, hogy a tehetősebbek a drágább, magasabb minőségű tojásokat vásárolják, de már alig többet, mint a legszegényebbek.

A tojásfogyasztás majdnem 70%-kal emelkedett a legszegényebbek körében, ami igen öröndetes tény, hiszen ez egyértelműen az egészségesebb táplálkozás felé egy jelentős lépés, kiváltképp, hogy a legszegényebb családok felül vannak reprezentálva a gyermekes családok között (Szöllösi et al., 2017). A többi jövedelmi tized esetében is jelentős volt a fogyasztás növekedése, de különösen a legtehetősebb tizedek esetében jelentősen kisebb mértékű volt ez a növekedés (8. táblázat). Általában elmondható, hogy a tojásfogyasztás általános növekedése jelentős előrelépés az egészségesebb táplálkozás tekintetében, különösen a gyermekek szempontjából, és az is jelentős fejlődés, hogy a fogyasztás elmozdult a minőségibb – még kedvezőbb beltartalmú – tojások irányába (Szöllösi et al., 2017).

8. táblázat: A tojás átlagfogyasztásának változása és a decilisek (2010-2020)

Tojás fogyasztás (1. jövedelmi tized: kg) és az év 1. jövedelmi tized fogyasztásának %-ban		
	2010. év	2020. év
1. jövedelmi tized	96,0	159,8
2. jövedelmi tized	133%	97%
3. jövedelmi tized	134%	93%
4. jövedelmi tized	141%	98%
5. jövedelmi tized	162%	116%
6. jövedelmi tized	177%	100%
7. jövedelmi tized	193%	110%
8. jövedelmi tized	182%	107%
9. jövedelmi tized	173%	112%
10. jövedelmi tized	161%	111%

Forrás: (KSH, Az egy főre jutó éves élelmiszer-fogyasztás mennyisége jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [kilogramm], 2010, 2015-2020), saját szerkesztés.

A kenyér egyike a legalapvetőbb élelmiszereknek. Az emberek jelentős részénél, különösen az alacsonyabb jövedelmi tizedek tagjainál a kenyérből származik az energiabevitel jelentős része, a legszegényebbeknél több mint a fele (Vetőné Mózner, 2014). Érdekes módon a kenyér – kiemelkedő élelmezési szerepköre ellenére – csak a magasabb kedvezményes adórátát kapta meg – 18% adókulcs – már 2010-et megelőzően, és azóta sem került alacsonyabb kulcsba való átsorolásra, mint például a tej. A kenyérfogyasztás leginkább a legszegényebbekre jellemző (9. táblázat). Ez nemzetközi tendencia is, így képesek a legolcsóbban megszerezni és bevinni a szükséges kalóriamennyiséget (Eglite–Kunkulberga, 2017). 2010 és 2020 között azonban míg a legszegényebbek mintegy 10%-kal csökkentették a magasabb árak hatására fogyasztásukat, illetve a tehetősebbek még ennél magasabb arányban is, addig a legtehetősebb, 10. jövedelmi tized ennél kisebb arányban, miközben ők sokkal magasabb minőségű kenyereket fogyasztanak.

9. táblázat: A kenyér átlagfogyasztásának változása és a decilisek (2010-2020)

Kenyer fogyasztás (1. jövedelmi tized: kg) és az év 1. jövedelmi tized fogyasztásának %-ban		
	2010. év	2020. év
1. jövedelmi tized	51,1	47,6
2. jövedelmi tized	95%	78%
3. jövedelmi tized	86%	68%
4. jövedelmi tized	85%	74%
5. jövedelmi tized	87%	78%
6. jövedelmi tized	92%	71%
7. jövedelmi tized	88%	70%
8. jövedelmi tized	85%	64%
9. jövedelmi tized	81%	59%
10. jövedelmi tized	70%	71%

Forrás: (KSH, Az egy főre jutó éves élelmiszer-fogyasztás mennyisége jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [kilogramm], 2010, 2015-2020), saját szerkesztés.

Magyarország az Európai Unió középmezőnyében van – átlagközeliként – az egy főre jutó zöldség- és gyümölcsfogyasztásban (Szabó 2023). Míg a legtöbb tagállamban a zöldség- és gyümölcsfogyasztás kedvezőbb áfa adókulcsok mellett valósul meg, hazánkban 27% adóteher sújtja ezt az egészség szempontjából különösen fontos élelmiszertípust. A banán hazánkban nem termesztett, mégis az egyik legnépszerűbb gyümölcs, kiemelkedően jó rost- és kalóriaforrás. Míg banánból 2010-ben hazánkban 4,3 kg/fő volt az éves átlagfogyasztás, 2020-ban már 8 kg/fő, ezzel alig marad alatta az alma fogyasztásának, és a második legnépszerűbb gyümölcs (Szabó, 2023). A legszegényebb két jövedelmi tized mintegy 150%-kal tudta növelni a fogyasztását, miközben a többi tizednél ez jellemzően „csak” 80-90%-os növekedés volt (10. táblázat). Ugyanakkor lényeges, hogy ennél jóval jelentősebb is lehetett volna a növekedés – mint minden más gyümölcsnél is – ha nem 27%-os „büntető jellegű” adóteherrel van sújtva a termék. A banán népszerűségének növekedését az is jelentősen támogatta, hogy bár 10 év alatt a banán is drágább lett, azonban kevésbé lett drágább, mint az almafélék, illetve a citrusfélék, így a fogyasztás szerkezete a banán felé tolódott el, elsősorban az alma rovására (Szabó, 2023). A banán növekvő népszerűségének az is oka, hogy a banánt praktikusán meg lehet „hámozni”, így fogyasztása sokkal higiénikusabb, mint az almáé (Soluri, 2005).

Az alma hosszú ideje a legnépszerűbb gyümölcs hazánkban, de előnye rohamosan csökken a citrusfélék és a banán vonatkozásában. Míg 2010-ben 11,6 kg/fő volt hazánkban az éves almafogyasztás, addig 2020-ban már csak 9,8 kg/fő volt (Szabó 2023). Az is figyelemreméltó, hogy a nagyobb településtípusokban több gyümölcsöt, így almát is fogyasztanak, mint a kisvárosokban, falvakban (Szabó, 2023).

Érdekes, hogy míg a legszegényebb két jövedelmi tized tagjai növelték az almafogyasztásukat, addig a többi jövedelmi tized tagjai esetében inkább visszaesésről beszélhetünk (11. táblázat). Így nyilvánvalóan nem az árak emelkedése áll ezen változások háttérében, hanem az, hogy a tehetősebbek egyrészt drágább, minőségibb almát vesznek, de kevesebbet, másrészt más gyümölcsök felé fordulnak, még akkor is, ha azok esetleg drágábbak, mint az almafélék. Az alma sajnálatos

módon egyre kevésbé divatos gyümölcs, hiába tartja a mondás, hogy napi egy alma az orvost távol tartja (Oyenihi et al., 2022).

10. táblázat: Banán fogyasztásának változása és a decilisek (2010-2020)

Banán fogyasztás (1. jövedelmi tized: kg) és az év 1. jövedelmi tized fogyasztásának %-ban		
	2010. év	2020. év
1. jövedelmi tized	2,2	5,5
2. jövedelmi tized	113%	103%
3. jövedelmi tized	140%	115%
4. jövedelmi tized	142%	123%
5. jövedelmi tized	189%	154%
6. jövedelmi tized	199%	159%
7. jövedelmi tized	224%	189%
8. jövedelmi tized	238%	171%
9. jövedelmi tized	256%	164%
10. jövedelmi tized	316%	190%

Forrás: (KSH, Az egy főre jutó éves élelmiszer-fogyasztás mennyisége jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [kilogramm], 2010, 2015-2020), saját szerkesztés.

11. táblázat: Az alma fogyasztásának változása és a decilisek (2010-2020)

Alma fogyasztás (1. jövedelmi tized: kg) és az év 1. jövedelmi tized fogyasztásának %-ban		
	2010. év	2020. év
1. jövedelmi tized	6,3	9,0
2. jövedelmi tized	114%	82%
3. jövedelmi tized	146%	95%
4. jövedelmi tized	150%	110%
5. jövedelmi tized	180%	111%
6. jövedelmi tized	209%	115%
7. jövedelmi tized	227%	113%
8. jövedelmi tized	229%	111%
9. jövedelmi tized	259%	136%
10. jövedelmi tized	230%	120%

Forrás: (KSH, Az egy főre jutó éves élelmiszer-fogyasztás mennyisége jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [kilogramm], 2010, 2015-2020), saját szerkesztés.

A zöldségfélék szintén kimaradtak az élelmiszerek áfa-csökkentési programjából. Hagyományosan a hazai háztartások paradicsomot, paprikát, hagymát, répát, burgonyát, fehérrépat és uborkát fogyasztanak rendszeresen és nagyobb mennyiségben, akár feldolgozott állapotban is. A következőkben háromféle zöldséggel foglalkozunk: paprika (étkezési), paradicsom és burgonya. Az étkezési paprikából évtizedekig 10-12 kg/fő volt az éves átlagfogyasztás hazánkban (Hájos, 2017). Ez azonban a 2000-es évekre lecsökkent 4-5 kg/fő éves fogyasztásra. Ezt követően a jövedelembővülések hatására ismét növekvő pálya alakult ki általában a zöldségek vonatkozásában, de kiváltképp a tartósított, feldolgozott, fagyasztott zöldségek esetében (Szabó, 2023). Ugyan még 2020-ban is nagyon alacsony az 1. jövedelmi tized tagjainak a paprikafogyasztása, de ez az érték közel a kétszerese a 2010. évének, és már nem a harmada a 10. jövedelmi tizedhez tartozók fogyasztásának, hanem több mint a fele (12. táblázat). Mindazonáltal a 6 kg/fő éves átlagfogyasztást így sem sikerült elérni, ami még mindig csak a fele a rendszerváltáskori releváns adatoknak (Varga–Gilingerné Pankotai, 2008).

12. táblázat: A paprika fogyasztásának változása és a decilisek (2010-2020)

Paprika fogyasztás (1. jövedelmi tized: kg) és az év 1. jövedelmi tized fogyasztásának %-ban		
	2010. év	2020. év
1. jövedelmi tized	2,1	3,9
2. jövedelmi tized	127%	89%
3. jövedelmi tized	166%	86%
4. jövedelmi tized	202%	120%
5. jövedelmi tized	181%	160%
6. jövedelmi tized	263%	124%
7. jövedelmi tized	293%	178%
8. jövedelmi tized	275%	168%
9. jövedelmi tized	290%	180%
10. jövedelmi tized	316%	182%

Forrás: (KSH, Az egy főre jutó éves élelmiszer-fogyasztás mennyisége jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [kilogramm], 2010, 2015-2020), saját szerkesztés.

A paradicsom is – látszólag – az egyik alapösszetevője a magyar konyhának, illetve nyersen is kedvelt a fogyasztása. Ehhez képest paradicsomból az éves átlagfogyasztás hazánkban 4,5 kg/fő volt 2010-ben, míg 7,1 kg/fő 2020-ban (Szabó, 2023). A 2020-ra való átlagosan mintegy 60%-os fogyasztásnövekedés hatására erősen emelkedtek az áfakiadásai minden jövedelmi tized tagjainak, kivéve a 2. és 3. jövedelmi tizedhez tartozókat, ahol alig volt számottevő az emelkedés (13. táblázat). Ebben az esetben is az történt, mint amit a paprikánál is tapasztalhattunk, a felsőbb jövedelmi tizedek esetében kisebb volt a növekedési ütem, így összességében „záródtak” a fogyasztási adatok, de a legtehetősebbek még mindig kétszer annyi paradicsomot fogyasztottak, mint a legszegényebbek – a 2. és 3. jövedelmi tized tagjaihoz képest pedig még többet.

13. táblázat: A paradicsom fogyasztásának változása és a decilisek (2010-2020)

Paradicsom fogyasztás (1. jövedelmi tized: kg) és az év 1. jövedelmi tized fogyasztásának %-ban		
	2010. év	2020. év
1. jövedelmi tized	1,9	5,6
2. jövedelmi tized	144%	72%
3. jövedelmi tized	170%	82%
4. jövedelmi tized	187%	102%
5. jövedelmi tized	187%	127%
6. jövedelmi tized	278%	108%
7. jövedelmi tized	302%	163%
8. jövedelmi tized	278%	148%
9. jövedelmi tized	304%	154%
10. jövedelmi tized	438%	214%

Forrás: (KSH, Az egy főre jutó éves élelmiszer-fogyasztás mennyisége jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [kilogramm], 2010, 2015-2020) saját szerkesztés.

A burgonya a közhiedelem szerint a szegény emberek eledele, akik növekvő árak mellett még többet is vásárolnak belőle, de valójában lényegében jövedelemtől független a fogyasztása (Lutaladio–Castaldi, 2009). 2000-ben az egy főre jutó hazai burgonyafogyasztás még egy főre 38 kg/év volt (Orbánné Nagy, 2004). A burgonya hagyományosan a legnagyobb mennyiségben fogyasztott zöldség hazánkban, 2010-ben a zöldségfogyasztás (kg) mennyiségének a 37,8%-át, míg 2020-ban a 31,2%-át

tette ki (Szabó, 2023). Ugyan lényegében nem változott az egy főre jutó átlagos burgonyaafogyasztás hazánkban 2010 és 2020 között, de mivel egyéb zöldségé növekedett, így csökkent a burgonya részesedése. A burgonyaafogyasztás hazánkban szinte a legkevesebb volt 2010-ben és 2020-ban is az Európai Unióban, csak Ciprus és Bulgária múlta alul (Adenkanmbi et al., 2024). 2010-ben az egy főre jutó burgonyaafogyasztás hazánkban 29,5 kg/fő volt, 2020-ban 27,1 kg (14. táblázat). Ez mintegy 8%-os csökkenésnek felel meg, miközben a legszegényebb jövedelmi tized még 10%-kal növelte is a fogyasztását 2020-ra. Érdekes módon viszont a legszegényebbek és a leggazdagabbak lényegében ugyanannyi burgonyát fogyasztottak 2020-ban, míg a legkevesebbet a 4. jövedelmi tized tagjai. Összességében azért látható, hogy a burgonya fogyasztási szerkezete sokkal homogénebb lett, az átlagfogyasztás körül már sokkal kisebb a szórás, mint volt 2010-ben – pedig akkor sem volt olyan mértékű, mint az elemzésben szereplő jóságkosár más termékei esetében tapasztalható volt.

14. táblázat: A burgonya fogyasztásának változása és a decilisek (2010-2020)

Burgonya fogyasztás (1. jövedelmi tized: kg) és az év 1. jövedelmi tized fogyasztásának %-ban		
	2010. év	2020. év
1. jövedelmi tized	26,2	28,9
2. jövedelmi tized	103%	95%
3. jövedelmi tized	98%	80%
4. jövedelmi tized	102%	89%
5. jövedelmi tized	108%	92%
6. jövedelmi tized	121%	85%
7. jövedelmi tized	139%	111%
8. jövedelmi tized	121%	100%
9. jövedelmi tized	114%	90%
10. jövedelmi tized	108%	102%

Forrás: (KSH, Az egy főre jutó éves élelmiszer-fogyasztás mennyisége jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [kilogramm], 2010, 2015-2020), saját szerkesztés.

Amikor a teljes vizsgált, speciális jóságkosár egészére vizsgáljuk az egyes tizedek tagjainak átlagos áfaterhelését, érdekes kép rajzolódik ki előttünk (15. táblázat). Míg 2010-ben igen magas volt valamennyi jövedelmi tized tagjainak átlagos éves áfa terhelése, addig ez 2017-re drasztikusan visszaesett. Majd újra, de lassú növekedésnek indult. A lényegi, átfogó adócsökkentések 2017-től váltak hatályossá, lényegében ekkor az ötödére csökkent – 27%-ról 5%-ra – az adója a legtöbb élelmiszernek a vizsgált jóságkosár tekintetében. Kivéve a zöldségeket és gyümölcsöket, melyeknek maradt 27%, illetve a kenyéرنél a 18%. Látható (15. táblázat), hogy 2010-ben a legszegényebbek és leggazdagabbak átlagos adóterhelése között 11.975 Ft különbség volt, a legtehetősebbek javára természetesen. 2020-ban a 10. jövedelmi tized tagjai már csak 2.060 Ft összeggel fizettek több adót, mint a legszegényebb 1. jövedelmi tized tagjai. Ez százalékban kifejezve azt jelenti, hogy a leggazdagabbak 2010-ben 49%-kal több adót fizettek, mint a legszegényebbek, de 2020-ban már csak 10%-kal. Ez nem tűnik túlságosan méltányos megoldásnak.

15. táblázat: Az egyes decilisek tagjainak átlagos éves áfaterhelése a vizsgált speciális jószágkosár tekintetében (2010-2020)

Átlagosan fizetett áfa (Ft/egy jövedelmi tized tag)							
	2010. év	2015. év	2016. év	2017. év	2018. év	2019. év	2020. év
1. jövedelmi tized	24 382	30 798	30 002	14 387	14 684	19 701	21 571
2. jövedelmi tized	28 306	35 256	33 105	15 401	15 165	17 040	19 734
3. jövedelmi tized	29 220	35 339	34 999	15 443	16 246	16 824	18 624
4. jövedelmi tized	29 758	35 734	38 108	15 396	16 534	17 913	21 288
5. jövedelmi tized	32 197	38 174	38 736	16 485	18 456	21 044	22 596
6. jövedelmi tized	36 248	43 011	39 553	17 272	19 625	19 574	20 950
7. jövedelmi tized	38 616	38 085	39 746	17 013	18 290	18 127	23 881
8. jövedelmi tized	37 544	41 697	39 900	16 923	17 510	19 731	21 073
9. jövedelmi tized	37 512	40 920	38 403	18 383	19 338	19 206	21 689
10. jövedelmi tized	36 357	42 472	43 439	17 895	19 651	21 568	23 631

Forrás: (KSH, Az egy főre jutó éves élelmiszer-fogyasztás mennyisége jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [kilogramm], 2010, 2015-2020), (KSH, Egyes termékek és szolgáltatások éves fogyasztói átlagára (nyers adatok) [Ft], 2010, 2015-2020), saját szerkesztés.

A legszegényebbek átlagos áfa terhelése 2010-ről 2020-ra lényegében megfeleződött, a 2010-es terhelés 47%-ra esett, – hála az adócsökkentéseknek – de a leggazdagabbak relatív adóterhelése harmadolódott, hiszen a 2010-es terhelés 35%-ra esett vissza. Amennyiben tehát az adócsökkentéseknek az volt a célja, hogy a legszegényebbek helyzetét javítsák leginkább – ha a kedvező hatásgyakorlást a tehetősebbek felé nem lehetett volna lekorlátozni – akkor ez nem így valósult meg. Az adócsökkentések minden szempontból a tehetősebbek, kiváltképp a legtehetősebbek helyzetét javították.

4. Következtetések

Azt mondhatnánk, hogy a különböző hazai agrár- és élelmiszeripari ágazatok szempontjából mindegy, hogy a szegényebbek, vagy a gazdagabbak vásárolják termékeiket. Így, ha az áfa adócsökkentések az élelmiszerek tekintetében azért valósultak meg, hogy többletfogyasztást generálva javítsák a releváns hazai ágazatok helyzetét, akkor valószínűsíthetjük, hogy a gazdaságpolitikai célt elérték. Amennyiben az is lényegi cél volt, hogy a szegényebbek helyzetét javítsák, akkor már vitás lehet az eredmény, mint azt láthattuk. Mert valóban javult a szegényebbek helyzete is, azonban a tehetősebbek esetében a javulás nagyobb mértékű volt. Úgyis mondhatjuk, hogy a gazdagok még sokkal gazdagabbak, a szegények kicsit tehetősebbek lettek. Különösen a legszegényebbek, az 1. jövedelmi tized tagjainak helyzete az, amit érdemes lenne talán újragondolni. Ennek a csoportnak ugyanis nem változtak meg annyira az áfa adóztatási jellemzői, mint amennyi abból következne, amennyi adót a kormányzat összességében feláldozott az adócsökkentés megvalósításakor. Ennek fényében ki lehet jelenteni, az adócsökkentés nem felel meg az arányos közteherviselés, illetve a méltányosság alapelveinek sem (Csorba, 2025b). A tanulmányban vizsgált élelmiszerek közül az alábbiak voltak tekinthetők relatíve jövedelemrugalmatlannak, azaz fogyasztásuk nagysága alig függött a vásárlók jövedelmétől: baromfi- és sertéshús, tej és tojás, kenyér, burgonya és alma.

Az, hogy a zöldségekre és gyümölcsökre nem terjed ki az adócsökkentés, szintén pontosan a szegényebbekkel szemben méltánytalan, kihasználja azt, hogy egyrészt ezeknek az embereknek, másrészt a releváns ágazatoknak alacsony az érdekérvényesítő potenciálja (Csorba, 2025c). Az áremelkedések, az infláció következtében – melyek igazán a vizsgált időszakot követően nyertek teret hazánkban – az egyes jövedelmi tizedek jövedelmei veszítenek a vásárlóerejükből, ami az adócsökkentések egyébként pozitív hatásait semmissé teszi. A forint leértékelődése tehát közvetve megint a legszegényebbeket sújtja a leginkább, ők érzik leginkább ennek hatásait (Csorba, 2025d), kiváltképp azért, mert az élelmiszerek ára emelkedett a leginkább. A kenyér drágulása tekintetében például 2022-ben Magyarország volt az első helyen (Eurostat, 2022) 66%-os drágulással, miközben az EU-átlag 18% volt, és a második helyezett Litvániánál 33%-os volt a drágulás. A legszegényebbek vannak abból a szempontból is a legkiszolgáltatottabb helyzetben, hogy számukra a legnehezebb a magasabb jövedelmi osztályokba való kerülés, ők sokszor sajnálatos módon, tényleg csak „újratermelik” a szegénységet, ha nem kapnak segítő kezet, például a kormányzat részéről (Csorba, 2025e).

Azt a gazdaságpolitikai célkitűzést, hogy az alapélelmiszerek áfakulcsai által a kormányzat elő kívánta, kívánja segíteni a szegényebb decilisek tagjainak megélhetését, jelentősen árnyalja az, hogy mindeközben a kiskereskedelmi különadó révén az alapélelmiszerek árának is átlagosan 3%-os növekedését idézi elő. Az egyik legfrissebb kormányzati intézkedés eredményeképpen a nyugdíjasok – függetlenül jövedelmi helyzetüktől – 2025 őszétől áfa-visszatérítést kapnak majd zöldség- és gyümölcsvásárlásaik tekintetében. Mindez az alábbiak szerint javíthat – a tanulmányban vizsgált zöldség- és gyümölcsfélék tekintetében – a nyugdíjas vásárlók általános forgalmi adóterhelésén, miközben a többiek helyzete nem változik (16. táblázat). Látható, hogy havonta 5-9 ezer forint összegről lehet szó.

16. táblázat: Az egyes decilisek tagjainak áfa-terhelése a vizsgált zöldség- és gyümölcsfélék tekintetében (2020)

	2020
1. jövedelmi tized	5 918
2. jövedelmi tized	5 214
3. jövedelmi tized	5 249
4. jövedelmi tized	6 203
5. jövedelmi tized	7 156
6. jövedelmi tized	6 548
7. jövedelmi tized	8 367
8. jövedelmi tized	7 718
9. jövedelmi tized	7 958
10. jövedelmi tized	8 854

Forrás: (KSH, Az egy főre jutó éves élelmiszer-fogyasztás mennyisége jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [kilogramm], 2010, 2015-2020), (KSH, Egyes termékek és szolgáltatások éves fogyasztói átlagára (nyers adatok) [Ft], 2010, 2015-2020), saját szerkesztés.

A hipotézisek értékelése tekintetében a következők adódnak:

H1: Azokra hatottak abszolút mértékben (áfabefizetés Ft) kedvezőbben az áfa könnyítések, akik többet fogyasztanak, vagyis akik a felsőbb jövedelmi tizedek tagjai.

Ezt a hipotézisemet elfogadom. A 2010-beli a fogyasztói kosár után a felsőbb jövedelmi tizedeknek a tagjai fizették be a legtöbb áfát, miután végig ment az összes áfa kedvezmény bevezetése, 2020-ban nekik csökkent abszolút mértékben (Ft) a befizetett áfa mennyisége.

H2: Azokra hatottak relatív mértékben (jövedelem %) kedvezőbben az áfa könnyítések, akik kevesebbet fogyasztanak, vagyis akik az alsóbb jövedelmi tizedeknek a tagjai.

Ezt a hipotézisemet is el tudom fogadni. 2010-ben, amikor még nem történtek meg az áfakönnyítések az élelmiszerek után akkor az alsóbb jövedelmi tizedekbe tartozók fizették be a legtöbb az áfát a jövedelmükhöz képest százalékban viszonyítva, míg a gazdagabbaknak kisebb százalékát tette ki a jövedelmüknek. 2020-ra, amikor már végig ment az összes áfa kedvezmény az élelmiszerek után, elmondható, hogy a szegényebb rétegbe tartozó jövedelmi tizednél csökkent relatív mértékben a legjobban a befizetett áfa mértéke a jövedelmükhöz képest százalékban viszonyítva.

H3: Az élelmiszer áfa csökkentések okozta állami adókiadás (feláldozott adóbevételek) mögött legfőképpen a legtehetősebbek húzódnak.

A következő hipotézisemet is el tudom fogadni. A legtehetősebbek voltak a legnagyobb általános forgalmi adóbefizetők a vizsgált jószágkosár tekintetében, illetve náluk csökkent forintban kifejezve leginkább az adóteher, így esetükben vállalta a legnagyobb adóáldozatot a kormányzat.

H4: Önmagában az élelmiszer áfa csökkentése – a személyi jövedelemadózáshoz kapcsolódó kedvezményei nélkül nem képes érdemben javítani a legszegényebbek életszínvonalán.

Részen elfogadható ez a hipotézis, hiszen bár jelentékeny módon javított több élelmiszer esetében is a legszegényebbek helyzetén az adócsökkentés, egyéb célzott támogatással nagyobb eredményt lehetett volna elérni.

Az áfabevételek közel fele az élelmiszerfogyasztásból származott a többlépcsős élelmiszer áfacsökkentést megelőzően (Tanító et al., 2013), így államháztartási szempontból érthető, miért nem terjed ki több élelmiszerre – beleértve a zöldségeket és gyümölcsöket is – a kezdeményes áfakulcsok hatálya

Irodalomjegyzék

- Adenkanmbi T. Wang, X. Basheer, S. Liu, S. Yang, A. Cheng, A. (2024) Climate change impacts on global potato yields: a review. *Environmental Research: Climate*, 3 (1): 012001; <https://doi.org/10.1088/2752-5295/ad0e13>
- Balsa-Budai N., Szakály Z. (2021). A fenntartható fogyasztói magatartás vizsgálata a tej és tejhelyettesítők piacán. *Tejgazdaság*, 78 (1-2): 3–17. <https://doi.org/10.34100/TEJGAZDASAGvol78iss1-2pp3-17>
- Csorba L. (2025a): *Adózási alapok 2025*. Humán Projekt 2004 Kiadó, Gyöngyös

- Csorba L. (2025b): Az új közigazgatási rendtartás integritásjavítási, minőségjavítási célkitűzései és azok teljesülése a kormányhivatalok döntéshozatali eljárása tekintetében (2020-2021). In: Csorba L. (szerk.): *A minőség alulértékelődésének problematikája – kulturális háttér és gazdasági következmények*. Humán Projekt 2004 Kiadó, Gyöngyös. 93–127.
- Csorba L. (2025c): A pénzügyi kultúra szerepe a kereskedelmi bankok és ügyfelek kapcsolatrendszerében, különös tekintettel a magyarországi deviza-alapú hitelezésre 2003 és 2008 között; In: Csorba L. (szerk.): *A minőség alulértékelődésének problematikája – kulturális háttér és gazdasági következmények*. Humán Projekt 2004 Kiadó, Gyöngyös. 152–176.
- Csorba L. (2025d): A pénzügyi kultúra pénz árfolyam-gyengüléshez kapcsolódó hitei egri felsőoktatási hallgatók körében. In: Csorba L. (szerk.): *A minőség alulértékelődésének problematikája – kulturális háttér és gazdasági következmények*. Humán Projekt 2004 Kiadó, Gyöngyös. 177–195.
- Csorba L. (2025e): A pénzügyi kultúra mögötti emberi értékek változása egyetemi hallgatók családjainak három generációjában. In: Csorba L. (szerk.): *A minőség alulértékelődésének problematikája – kulturális háttér és gazdasági következmények*. Humán Projekt 2004 Kiadó, Gyöngyös. 196–214.
- Csorba L. (2025f): Kockázatok halmozódása és kockázatvállalási döntések a normális eloszlás és annak változásai mögött. In: Csorba L. (szerk.): *A minőség alulértékelődésének problematikája – kulturális háttér és gazdasági következmények*. Humán Projekt 2004 Kiadó, Gyöngyös. 215–237.
- Eglite, A. Kunkulberga, D. (2017): Bread choice and consumption trends. In: *Proceedings of the 11th Baltic Conference on Food Science and Technology FOODBALT “Food for consumer well-being”*. Latvia University of Life Sciences and Technologies, Jelgava, Latvia, 27–28 April 2017. 178–182.
- Eurostat (2022): Bread more expensive than ever; Bread more expensive than ever - Products Eurostat News - Eurostat.
- Gergics T. (2023): A felzárkózás hatása az egyenlőtlenségekre az Európai Unióban 2004 óta. *Pénzügyi Szemle*, 69 (2): 32–52. https://doi.org/10.35551/PFQ_2023_2_2
- Kluwer W. (2024): Adattár, bruttó, nettó átlagkeresetek, keresleti index. <<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=00000003.min&txtreferer=A0300080.TV>> (2024.11.09.)
- KSH (2010, 2015-2020): Az egy főre jutó éves élelmiszer-fogyasztás mennyisége jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [kilogramm]. <https://www.ksh.hu/stadat_files/jov/hu/jov0026.html> (2024.11.09.)
- KSH (2010, 2015-2020): Egy főre jutó bruttó és nettó jövedelem jövedelmi tizedek (decilisek) szerint [forint/fő/év]. <https://www.ksh.hu/stadat_files/jov/hu/jov0005.html> (2024.11.09.)
- KSH (2010, 2015-2020): Egyes termékek és szolgáltatások éves fogyasztói átlagára (nyers adatok) [Ft]. <https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0004.html> (2024.11.09.)
- KSH (2010, 2015-2020): Minimálbér, közfoglalkoztatotti bérminimum, garantált bérminimum. <https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0190.html> (2024.11.09.)
- Lutaladio, N. Castaldi, L. (2009): Potato: The Hidden Treasure. *Journal of Food Composition and Analysis*, 22 (6): 491–493. <https://doi.org/10.1016/j.jfca.2009.05.002>
- Orbánné Nagy, M. (2004): Food consumption and the convergence of consumer prices between Hungary and the EU. *Studies in Agricultural Economics* (Budapest), 100: 71–89.
- Oyenihi, A. B., Belay, A Z., Mditshwa, A., Caleb, J O. (2022): An apple a day keeps the doctor away; The potentials of apple bioactive constituents for chronic disease prevention. *Journal of Food Science*, 87 (6): 2291–2309. <https://doi.org/10.1111/1750-3841.16155>
- Soluri, J. (2005): *Banana cultures: agriculture, consumption, and environmental change in Honduras and the United States*. University of Texas Press, Austin.
- Stiglitz J. E. (2000): *A kormányzati szektor gazdaságtana*. KJK-Kerszöv Kiadó, Budapest.
- Szabó, B. (2023): Szerkezeti változások a gyümölcs és zöldségfogyasztásban. *Világpolitika és a Közgazdaságtan*, 2 (2): 36–40. <https://doi.org/10.14267/VILPOL2023.02.07>

- Szöllősi L., Molnár Sz., Molnár Gy., Horn P., Sütő, Z. (2017): A tojás mint alapvető és funkcionális élelmiszer táplálkozás-élettani jelentősége. *Táplálkozásmarketing*, 4 (1-2): 7–22. <https://doi.org/10.20494/TM/4/1-2/2>
- Tanító D., Lámfalusi I., Felkai B., Péter, K. Tóth, K. Varga, T. (2013): *A mezőgazdasági és az élelmiszeripari termékekre vonatkozó áfarendszer és -mérték változása és hatásai*. Agrárgazdasági Könyvek. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest.
- Temesi Á. (2016): Miért nem eszik több halat a magyar? Egyes halfogyasztást befolyásoló tényezők vizsgálata. *Gazdálkodás*, 60 (3): 210–224.
- Varga, Z., Gilingerné Pankotai M. (2008): Zöldségfélék bioaktív anyagainak hatása a emberi egészségre. *Agrárunió*, 9: 57–59.
- Vetőné Mózner, Zs. (2014): Az élelmiszer-fogyasztás szerkezete és környezeti hatása Magyarországon (Analysing the structure and environmental impact of food consumption in Hungary). *Marketing & Menedzsment*, 48 (3): 57–70.